

Галина П Ятакова

Особливості підготовки магістрів філології в університетах України, Польщі та Росії

Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika 22,
279-290

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Галина П'ЯТАКОВА

Особливості підготовки магістрів філології в університетах України, Польщі та Росії

Підготовка магістрів філології в Україні відбувається в умовах перебудови змісту освіти, удосконалення програм, підготовки нових курсів та спецкурсів, які б відповідали рівню кваліфікації випускника, сприяли формуванню основних професійних компетенцій. На сучасному етапі виникає необхідність підготовки магістра конкретного напрямку за освітньо-кваліфікаційною характеристикою, беручи до уваги вимоги до випускника та його місце у структурі галузей економіки. Сьогодні ми працюємо над єдиною освітньою програмою підготовки магістра філології, розробляємо освітні кваліфікаційні характеристики та освітні програми підготовки. У зв'язку з докорінною реформою вищої освіти України, якісно новими завданнями, які ставить життя до випускника класичного університету в умовах ринкової економіки, виникла необхідність змінити характер і зміст діяльності головних діючих осіб навчального процесу – викладача і студента, удосконалити навчальний процес через проектування та впровадження нових освітніх технологій та нових підходів у підготовці магістрів як випускників вищого кваліфікаційного рівня.

Аналіз наукових праць та публікацій з досліджуваної проблеми надає підстави для ствердження про ґрунтовне вивчення сутності навчального процесу і умов, які забезпечують його цілісність (С. Архангельський, Ю. Бабанський, В. Безпалько, В. Бондар, С. Гончаренко, В. Ільїн, О. Савченко, М. Скаткін, Д. Тхоржевський, М. Ярмаченко та ін.); особливостей формування змісту освіти (В. Краєвський, В. Ледньов, А. Сохор, П. Ставський, М. Шкіль та ін.); проблем активізації самостійної пізнавальної діяльності тих, хто навчається (В. Буряк, О. Вербицький, І. Зимняя, В. Козаков, І. Лернер, О. Нільсон, П. Підкасистий та ін.); причин удосконалення методів

навчання (О. Алексюк, Ю. Бабанський, М. Скаткін та ін.); оптимізації процесу навчання (Ю. Бабанський, Б. Андрієвський, П. Жильцов та ін.).

Дослідження з проблем компетенції та компетентності (Н. Хомський, Р. Уайт, Дж. Равен, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Куніцина, Л. Берестова, В. Байденко, А. Хуторський, Н. Гришанова та ін.) свідчать про виділення особливостей та етапів формування компетенцій, *СВЕ-підхода (competence-based education)* в освіті. Достатньо розроблені й теоретичні аспекти дослідження професіоналізму (Г. Борисова, Е. Зеєр, А. Маркова, О. Новиков) та моделювання професійної діяльності (О. Бобієнко, І. Зимняя, Е. Смірнова, О. Кірсанов, О. Кочнев, Н. Кузьміна, Н. Талізїна та Разом із тим, у теорії та практиці вищої школи донині залишаються недостатньо вивченими сутність і зміст дидактичної підготовки магістра, проблеми відповідності якості підготовки випускника вимогам галузевого стандарту вищої освіти, особливості та труднощі у процесі формування професійних компетенцій магістра.

Сьогодні ми працюємо над єдиною освітньою програмою підготовки магістра філології, розробляємо освітні кваліфікаційні характеристики (ОКХ) та освітні програми підготовки (ОПП). Проте вища школа в Україні накопичила певний досвід підготовки магістрів в класичних університетах, який варто вивчати та поширювати для запозичення вищим закладам освіти III – IV рівнів акредитації.

Магістра ми визначаємо як випускника вищого навчального закладу, який на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобув повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності¹. Отже, програма підготовки магістра в класичних університетах України складається з чотирьохрічної програми підготовки бакалавра відповідно до напрямку та спеціалізованої однорічної або дворічної програми магістра.

Ступінь магістра філології в Україні можна здобути на філологічних факультетах, факультетах іноземної мови, іноземної філології в класичних університетах IV рівня акредитації, вищих навчальних закладах III рівня акредитації, які мають педагогічне спрямування, в інституті Лінгвістики тощо після отримання диплому бакалавра або на базі освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста.

У Київському університеті імені Т. Шевченка диплом магістра філології можна отримати, навчаючись два роки в Інституті філології на денній або заочній формі. Випускники мають змогу отримати освітньо-кваліфіка-

¹ Закон України "Про вищу освіту". Законодавчі акти України з питань освіти, Верховна рада України. Комітет з питань науки і освіти: Офіційне вид. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – 404 с.

ційний рівень магістр філології за напрямками Українська мова та література (8.030501); Мова та література (8.030502) в т.ч.: західно-європейські мови: англійська, німецька, французька, іспанська, новогрецька; східні мови: азербайджанська, арабська, гінді, турецька, китайська, корейська, перська, японська; слов'янські мови: польська, болгарська, сербська; класичні мови: латина, давньогрецька; Фольклористика (8.030503); Літературна творчість (8.030506); Переклад (8.030507).

У Львівському національному університеті імені Івана Франка диплом магістра філології мають змогу отримати випускники двох факультетів – філологічного та факультету іноземних мов. За напрямом 8.030.501 відбувається підготовка за спеціальностями Українська мова та література; Мова та література (8.030502) (російська, болгарська, сербська, словацька, польська, хорватська); Мова та література (8.030502) (арабська, перська, японська) – на філологічному факультеті; Прикладна лінгвістика (8.030505). На факультеті іноземної мови готують фахівців за спеціальностями Мова та література (8.030502) (англійська, латинська, старогрецька, грецька, іспанська, німецька, французька); переклад (8.030507).

Випускники факультету філології та журналістики Миколаївського державного педагогічного університету імені В.Сухомлинського мають змогу отримати кваліфікацію магістра філології за такими спеціальностями: українська мова і література, англійська мова та література; українська мова і література, практична психологія; українська мова і література, основи видавничої справи та редагування; прикладна лінгвістика. Отже, магістри філології мають змогу отримати кваліфікацію з додатковою професією, яка розширить можливості випускника в процесі працевлаштування. Магістри можуть займати посади викладача, адміністратора у середніх та спеціальних навчальних закладах, виконувати обов'язки управлінців в соціально-правових структурах, засобах масової інформації (диктор радіо та телебачення), комерційних закладах та фірмах, вести діяльність перекладача. Навчання відбувається на денній, заочній та екстернатній формі.

Факультет іноземної філології являє собою окремий структурний підрозділ Миколаївського Педагогічного університету ім. В. Сухомлинського, який існує з 1998 року та готує магістрів філології за напрямками: філологія, переклад (англійська, німецька; німецька, англійська); філологія ПМСО, мова та література (англійська, німецька; німецька, англійська). Форми навчання магістрів – денна, дистанційно-заочна, екстернатна.

У Росії підготовка магістра філології відбувається за вимогами Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти (з 2000 р.) за напрямком 520300 – Філологія. Впродовж двох років (стаціонарна форма) практична та дослідницька діяльність магістра зосереджена на галузі гуманітарного знання, міжмовної комунікації, освіти та культури.

Об'єктами професійної діяльності магістра філології в Росії, як і магістрів філології в інших країнах, є мова – вітчизняна та іноземні в їх теоретичному, практичному та діалектологічному аспектах; а також література (вітчизняна та зарубіжна/світова) з врахуванням закономірностей її розвитку у різних країнах. Магістр філології в Росії також повинен бути підготовленим до впровадження науково-дослідницької та практичної діяльності, яка визначена змістом навчальної та професійної програми конкретного ВНЗ. Тому основними видами завдань, які повинен вирішувати магістр у своїй професійній діяльності є:

- дослідження мови та літератури в їхньому сучасному стані та історичному розвитку (науково-дослідна сфера);
- використання знань і вмінь філологічної науки в закладах освіти, культури, управління, в ЗМІ, в галузі міжкультурної комунікації та інших галузях соціально-гуманітарної діяльності (практична сфера).

Отже, згідно з вимогами, майбутня діяльність магістра потребує поглибленої та фундаментальної підготовки. Магістр філології повинен бути здатен виконувати науково-дослідну роботу, а за умови засвоєння відповідної навчально-професійної програми педагогічного напрямку – до педагогічної діяльності.

Державний освітній стандарт ВПО висуває вимоги до освітньо-кваліфікаційної програми підготовки магістра в Росії, до умов її реалізації, термінів її засвоєння. Освітня програма (їх є декілька) складається з основної освітньої програми підготовки бакалавра і програми спеціалізованої підготовки, яка формується з дисциплін федерального компонента, дисциплін національно-регіонального (вищого закладу) компонента, дисциплін за вибором студентів та науково-дослідної роботи. За структурою основна освітня програма складається з двох частин і уміщує програму підготовки бакалавра: загальні гуманітарні і соціально-економічні дисципліни (ГСЕ), загально професійні дисципліни (ЗПД), спеціальні дисципліни (СД), факультативи (ФТД), підсумкову державну атестацію бакалавра; програму спеціалізованої підготовки: дисципліни напрямку спеціалізованої підготовки (ДНМ), спеціальні дисципліни магістерської підготовки (СДМ), наукова (науково-дослідна та (або) науково-педагогічна) робота магістра, підсумкова державна атестація магістра².

В Польщі підготовка магістрів відбувається в межах трьохступеневої вищої освіти. Після закінчення рівня ліценціата можна отримати ступінь магістра філології, завершив курс дворічної освіти та захистив магістерську роботу. Ступінь магістра (MSc) можуть також отримати і випускники коледжу після 2-2,5 років додаткового навчання на магістра.

² Государственный образовательный стандарт высшего профессионального образования, Направление 520300–Филология. Степень – Магистр филологии. М., 2000, <http://www.edu.ru/db/portal/spe/3v/220207m.htm>

Ступінь магістра філології можна отримати як в університетах, наприклад, Ягеллонському (Краків), Варшавському, Вроцлавському, і в Інститутах лінгвістичного напрямку. Випускники Вроцлавського університету філологічного факультету, які навчаються за спеціальностями „польська мова та література”, та факультету слов'янської філології, три відділення якого готують магістрів філології за спеціальностями „чеська мова та література”, „українська мова та література”, „російська мова та література” ступінь магістра отримують після захисту наукової роботи.

Підготовка магістрів за спеціальністю українська мова та література на факультеті слов'янської філології відбувається впродовж чотирьох семестрів – двох років та має свої особливості. Освітня програма підготовки магістрів передбачає вивчення дисциплін основного циклу та факультативів, що передбачає 915 годин навчального часу: у перший семестр – 285 год., другий – 255 год., третій – 165 год., та четвертий – 150 год. За чотири семестри студенти мають можливість набрати 120 кредитів по 30 кредитів за кожен семестр. Проведений аналіз навчальної програми магістрів за спеціальністю українська філологія дає уяву про зміст підготовки студентів. Магістри засвоюють практичну та теоретичну українську мову (PNJU – mowienie/ pisanie – польск.), українську літературу, контрастивну лінгвістику, теорію та практику перекладу, курс міжкультурної комунікації. Традиційно кожен факультативний курс розрахований на 60 год., вивчення його дає можливість магістру набрати від 4 до 6 кредитів залікових одиниць. Важливим напрямом підготовки магістрів в класичних університетах Польщі, України та Росії є компетентнісний підхід, оскільки головним завданням університетів сьогодні є не лише озброєння студентів сучасними знаннями, але й підняття рівня професійних компетенцій. Погоджуємося з думкою дослідника про те, що компетенції є важливими результатами освіти, тому повинні бути сформовані у всіх, хто навчається, пронизувати всі предмети, проходити через всі рівні освіти та розроблятися на високому рівні. При цьому ключеві компетенції невід'ємна частина навчального плану, вони інтегровані у його зміст³.

Впровадження компетентісного підходу в Росії обумовлено такими важливими моментами суспільного розвитку, які пов'язані з загальноєвропейською та світовою тенденціями інтеграції та глобалізації економіки; необхідністю гармонізації європейської системи ВО; зміною освітньої парадигми тощо⁴.

Вища школа у Польщі також розвивається під впливом Болонських реформ, тих глобальних змін, які відбуваються в європейській вищій освіті.

³ А.А. Вербицкий, *Выступление на круглом столе «Психология и педагогика высшей школы: проблемы, результаты, перспективы*, Вопросы психологии», 1981, № 3, с 17–21.

⁴ И.А. Зимняя, *Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании*. М.: 2004.

Серед своїх багато чисельних завдань, які є водночас важливими і складними, вища школа висуває першочергове завдання – не лише навчити студентів основ певних дисциплін, але й сформувати професійні компетенції. Особливістю підготовки магістра-педагога є засвоєння основних компетенцій викладача вищої школи⁵.

Впровадження компетентнісного підхода в освіті України також повинно змінити всю систему загальноосвітньої та професійної школи, створити умови для переходу до нового типу навчання та виховання. Діяльність магістра філології відбувається у площині предметного поля “мови і літератури”, тому сьогодні основні дисципліни, які він має засвоїти за два семестри, присвячені головним закономірностям і тенденціям розвитку мовознавчих та літературознавчих наук.

У професійній підготовці філолога важливе значення має формування загально професійних компетенцій у взаємозв'язку з гуманітарною, екологічною, правовою, економіко-управлінською освітою. Все це повинно забезпечити високу гнучкість та адаптованість філолога в межах своєї і суміжних професій (філолог-менеджер, філолог-спеціаліст зі зв'язків з громадськістю та ін.).

У процесі вивчення основних освітніх програм магістрант повинен сформувати загальнокультурні компетенції: здатність удосконалювати і розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень; здатність до самостійного оволодіння новими методами дослідження, до змін наукового та науково-виробничого профілю своєї професійної діяльності; володіння російською та іноземними мовами як засобом ділового спілкування; здатність проявляти ініціативу, нести відповідальність за власне рішення; здатність самостійно здобувати за допомогою інформаційних технологій і використовувати у практичній діяльності нові знання й уміння; здатність породжувати нові ідеї (креативність), адаптуватися до нових ситуацій, оцінювати накопичений досвід, аналізувати свої можливості.

Важливими є і професійні компетенції, які розподіляють на загально професійні: демонстрація знань сучасної наукової парадигми в галузі філології і динаміки її розвитку, системи методологічних принципів і методичних прийомів філологічного дослідження; володіння комунікативними стратегіями й тактиками, риторичними, стилістичними та мовними нормами й прийомами, прийнятими в різних галузях комунікації, вміння адекватно використовувати їх при розв'язанні професійних завдань. Відповідно до профільної направленості загально освітньої програми магістратури виділяють ще компетенції, які можуть бути сформовані в процесі науково-дослідної, педагогічної, прикладної та проектної діяльності.

⁵ A. Szerlag, *Funkcje szkoły wyższej w kontekście procesu bolońskiego*, w: *Problemy edukacji w szkole wyższej*, Krakow 2008, s. 16–29.

Всі програми літературознавчих дисциплін, які вивчають майбутні магістри філології, уміщують вказівки на формування конкретних професійних компетенцій. Аналіз програм літературознавчого циклу на філологічних факультетах Московського державного університету імені М. Ломоносова, Санкт-Петербурзького державного університету, Інституту філології КНУ імені Т. Шевченка, на факультетах іноземних мов та філологічному Львівського національного університету імені І. Франка, слов'янському факультеті Вроцлавського університету, на факультетах філології та польської філології у Педагогічному університеті імені Комісії Едукації Народової у Кракові дозволяє розподілити дисципліни на дві групи, за допомогою яких студенти поглиблюють знання з теорії літератури та історії літератури.

До першої групи відносимо навчальні дисципліни: „Порівняльне літературознавство”, „Зарубіжна русистика про російську літературу XIX–XXI століть”, „Літературні взаємодії (Росія і Захід XI–XIX ст.)”, „Переклад як форма взаємодії літератур” (МДУ); „Концепції сучасної теорії літератури”, „Основи компаративістики”, „Теорія літературного процесу” (СПбДУ); „Теорія літератури”, „Порівняльне літературознавство”, „Методологія літературознавчих шкіл”, „Іван Франко і проблеми теорії літератури та літературної критики”, „Теорія фольклору”, „Теорія жанрів та стилів” (ЛНУ); спецкурси: „Наближення критичної рецепції до адекватного прочитання тексту”, „Методологічна поліваріативність літературознавчого аналізу історії українського письменництва XX ст.”, „Психологічна модель образів” (Інститут філології КНУ); „Теорія літератури”, „Езотерика і стихія природи в культурах народів світу” (Вроцлавський університет); „Літературознавство”, „Теорія літератури”, „Методологічні аспекти літературознавства” (Педагогічний університет у Кракові). Ці літературознавчі дисципліни ознайомлюють філологів з методами компаративного дослідження художніх текстів та сприяють формуванню вмінь до їхнього аналізу.

Дисципліни другої групи: „Сучасна російська література 1980–2000 рр.” (СПбДУ); „Літератури народів Сходу та їхні зв'язки з російською літературою” (МДУ); „Провідні тенденції сучасної світової літератури”, „Літературні групи та угруповання”, „Історія чеської (словацької, хорватської, болгарської) критики” (ЛНУ); „Історія розвитку літератури і культури (за напрямом спеціалізації)”, „Історія польської літератури” (Педагогічний університет у Кракові); „Історія слов'янських літератур”, „Видатні особистості та їхні музи”, „Література російська на рубежі XIX–XX ст.” (Вроцлавський університет) – формують компетенції з історії літератури за спеціалізацією, яку обирає магістрант.

Треба також зазначити, що магістранти мають можливість вивчати літературні курси та спецкурси, які спираються на споріднені проблеми

теорії та історії літератури, отже здатні сформувати вже визначені компетенції. До них відносимо курси: „Поетика українського літературного бароко”, „Український романтизм”, „Постмодернізм у слов'янській літературі” (ЛНУ); „Українська література в колі європейських стильових течій”, „Образно символічна система в українській літературі (трансформація та особливості рецепції)” (Інститут філології КНУ); „Дивний герой” російської літератури XIX століття” (Вроцлавський університет) та ін.

В процесі вивчення зазначених дисциплін студенти оволодівають головними прийомами процедур наукового опису, аналізу й інтерпретації творів різних видів та жанрів у компаративістському аспекті. Магістранти повинні навчитися аналізувати літературний твір в аспекті його національної своєрідності, його зв'язків з творами інших національних літератур (генезис, структура, функціонування), що відповідає формуванню у магістрантів загальнокультурних та професійних компетенцій. Проаналізовані програми літературознавчого циклу дають змогу стверджувати, що у магістрів в процесі навчання можуть бути сформовані професійні компетенції, оскільки у програмах чітко виділені знання, уміння та навички, якими буде володіти магістр за умови виконання всіх вимог до вивчення конкретної літературознавчої дисципліни⁶. Підготовка магістрів-філологів у провідних університетах Росії передбачає засвоєння випускниками спеціальних магістерських програм, які складаються з теоретичних та спеціальних мовознавчих курсів. Наприклад, на філологічному факультеті Московського державного університету імені М. Ломоносова магістрам пропонують засвоїти програми: „Індоевропейське порівняльно-історичне мовознавство”, „Функціонально-комунікативні та соціолінгвістичні аспекти вивчення та викладання іноземних мов”, „Російська мова та культура у сучасному світі”. Магістерська програма „Індоевропейське порівняльно-історичне мовознавство” готує спеціалістів з компаративного мовознавства, ознайомлює з питаннями філософії мови, її розвитку і методами дослідження, а також з мовами, які є важливими для порівняльно-історичного дослідження. Тому програма складається з теоретичних курсів та спеціальних курсів з „опорних” мов у компаративістиці. У процесі підготовки студенти повинні прослухати такі теоретичні курси: „Порівняльно-історична фонетика індоевропейських мов”, „Порівняльно-історична морфологія індоевропейських мов”, „Порівняльно-історичний синтаксис індоевропейських мов”, „Діалектичний розподіл індоевропейської цілісності та питання про локалізацію індоевропейської прамови”. Студенти повинні також засвоїти дві мови з „опорних” мов: давньогрецьку,

⁶ Г. П'ятакова, *Формування компетенцій у магістрів філології в процесі вивчення літературознавчих дисциплін : порівняльний аспект, Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. Додаток 1 до Вип. 27, т. II(35), 2012. – С. 244–253.

латинську, санскрит, хетську, авестійську мови (за вибором) в порівняльно-історичному контексті.

Програма „Функціонально-комунікативні та соціолінгвістичні аспекти вивчення та викладання іноземних мов”, яку обирають студенти, формує додаткову професійну компетенцію, що пов’язана як з науково-дослідною, так і з практичною діяльністю. Ця програма охоплює також дисципліни традиційного філологічного циклу, які доповнені новими, актуальними теоретико-практичними курсами: „Актуальні проблеми філології”, „Історія та методологія філології: історія філологічних традицій у країнах мови, яких вивчають”, „Теоретичні аспекти функціонування систем мов, які вивчають”, „Мовна ситуація у країнах мов, які вивчають”, „Переклад як мовний контакт: проблеми теорії, історії та практики”, „Мовні процеси в діахронії та синхронії”, „Формування мов, які вивчають”, „Теорія, історія та практика вивчення малих мов”, „Диференціація національних варіантів мови, їхній системний аналіз”, „Національні мови та діалекти”, „Комп’ютерні технології у філології” та ін.

Аналіз програм мовознавчого циклу, які вивчають майбутні магістри філології на філологічних факультетах Московського державного університету імені М. Ломоносова, Санкт-Петербурзького державного університету, на факультеті іноземних мов та філологічному Львівського національного університету імені Івана Франка, слов’янському факультеті Вроцлавського університету, на факультетах філології та польської філології у Педагогічному університеті імені Комісії освіти народової у Кракові, дає змогу стверджувати про формування у магістрів конкретних професійних компетенцій⁷.

Дисципліни „Актуальні проблеми генеративної граматики”, „Історія мовознавства та методологічних наукових досліджень”, „Лінгвістика. Прикладна, експериментальна та математична лінгвістика”, „Типологія просодичних та супрасегментних явищ”, „Мова усної традиції” які засвоюють магістри у Санкт-Петербурзькому університеті, формують уявлення про сучасні дослідження генеративної граматики, поглиблюють знання про методи, поняття і терміни науки про мову, чинники, які визначають її розвиток, а також знання про історію світових науко-знавчих досліджень.

Знання й уміння, здобуті у процесі вивчення дисциплін, магістри зможуть використовувати під час виконання курсової та дипломної роботи, а також при проведенні конкретного лінгвістичного дослідження. Все це дає змогу лінгвістам розширити сферу застосування свого професіоналізму (реклама, знаки дорожнього руху, пульти управління та ін.).

⁷ Г. П’ятакова, *Формування компетенцій у магістрів філології в процесі вивчення мовознавчих дисциплін: порівняльний аспект*, «Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи». У 3-х т. Зб. наукових праць, т. 2, Львів, 2013. – С. 415–425.

На філологічному факультеті Львівського національного університету система лінгвістичних дисциплін, які слухають студенти, охоплює курс „Загальне мовознавство”, „Прикладна соціолінгвістика”, „Прикладна лінгвістика”, „Теорія і практика реклами”, „Філософія мови”, „Теорія та практика перекладу”.

Мовознавчі дисципліни допомагають магістрам пізнати аспекти взаємодії мови та суспільства, основні категорії соціолінгвістичного аналізу; універсальні та ідіоетнічні компоненти в мовному облаштуванні світу; ознайомлюють з мовною політикою та мовною ситуацією в Україні періоду СРСР та в незалежній державі; зі взаємодією різних типів комунікації у рекламі (візуальна, вербальна), вчать сприймати рекламу як особливий тип комунікації.

Студенти мають змогу здобути знання в галузі сучасних парадигм теорії перекладу; ознайомитися з можливостями перекладу на матеріалі української та російської мов (із залученням паралелей з інших мов); набутти навичок кваліфікації ступеня адекватності перекладу оригіналові, навчитися визначати серед декількох перекладів тексту найбільш вдалі; долати труднощі російсько-українського та українсько-російського перекладу на різних мовних рівнях.

На 1-му курсі магістерської підготовки на факультеті філології у Педагогічному університеті (Краків) вивчається дисципліна “Історія загальної мови” (630 год, 35 кредитів). Її мета – навчити писати, читати, говорити та розуміти мову. Вивчення цього курсу сприяє формуванню таких компетенцій: вміти використовувати мову для комунікаційних зв'язків, для різних ситуацій спілкування; розуміти і складати текстів різні за стилістикою та функціонуванням; вміти вільно використовувати вирази та словосполучення, оформлювати документацію судочинства та характеристики, користуватися мовою професійного спрямування.

Мета курсу „Історія другої мови” (120 год, 9 кредитів) – навчити вирішувати мовні завдання, пов'язані з написанням, читанням, мовленням, розумінням та перекладом. Курс сприяє формуванню таких компетенцій: використовувати мову для комунікаційних завдань, у типових ситуаціях у процесі спілкування, для редагування документації судочинства та характеристик.

На слов'янському факультеті у Вроцлавському університеті магістранти мають змогу засвоїти мовні факультативи, які також пов'язані із сучасними проблемами розвитку мовознавства: „Вибрані питання слов'янських мов”, „Порівняльна граматики слов'янських мов”, „Вибрані питання загального мовознавства”, „Мова слов'янська для словістів”, „Час як універсальна мовна категорія (на матеріалі вибраних слов'янських мов)”, „Вибрані питання зі слов'янської діалектології” та ін. Традиційно кожен факультативний курс

розрахований на 60 год, вивчення його дає можливість магістрові набрати від 4 до 6 кредитів залікових одиниць⁸.

Підготовка магістра-філолога вимагає і ґрунтовної педагогічної підготовки: студенти мають змогу посилити свої знання, сформувати професійні вміння та навички на заняттях з „Педагогіки вищої школи”, „Психології вищої школи”, „Методик викладання мови та літератури у вищій школі”, а також впродовж педагогічної асистентської практики, яка відбувається у ВНЗ від 6 до 8 тижнів, залежно від спеціалізації. Формування компетенцій майбутнього педагога є важливим моментом у підготовці магістра філології, оскільки згідно з діючим з 1995 року Класифікатором професій, випускник із кваліфікацією філолог, за освітньо-кваліфікаційним рівнем – магістр належать до профілю професій „Законодавці, вищі державні службовці”, „Професіонали”, „Фахівці”. Тому для майбутньої діяльності магістру важливо сформувати професійні компетенції асистента кафедри, викладача вищої школи, вчителя мови та літератури, керівника (вихователя) виховного закладу освіти, педагога-організатора, організатора позакласної роботи, інспектора з навчальної, виховної, методичної роботи, які надають підстави виконувати таку діяльність⁹.

Магістр, який закінчує університет у Росії, має змогу отримати додаткову кваліфікацію „Викладач вищої школи”, якщо буде виконано вимоги до змісту та рівня професійної підготовки випускника за рахунок часу, відведеного на вивчення дисциплін спеціалізованої підготовки, які встановлено факультетом ВНЗ, дисциплін за вибором та введених факультативів. Тому у програму підготовки магістрантів у Росії введено блок дисциплін психолого-педагогічного циклу („Психологія вищої школи” та „Дидактика вищої школи”), які спільно з курсами „Методик викладання мови та літератури у вищій школі” сприяють сформуванню досконалого рівня компетенцій викладача мови та літератури. Педагогічна підготовка магістра завершується асистентською практикою, яка передбачає такі види робіт: проведення семінарських, практичних та лекційних занять за спеціалізацією магістра, консультування та проведення письмових робіт студентів, самостійне дослідження за темою магістерської роботи, підготовка наукових публікацій. Особливістю змісту навчання магістрів у Польщі є спрямованість їх на засвоєння філологічних дисциплін, формування вмінь та навичок з компетенцій філолога: лінгвістичних, літературознавчих, культурологічних, комунікативних тощо. Дворічний курс підготовки магістрів не містить жодної години підготовки випускника як

⁸ Г. П'ятакова, *Особливості підготовки магістрів за спеціальністю „українська філологія” у Львівському та Вроцлавському університетах*, *Вісник Львівського національного університету. Серія педагогічна*. – Вип.27. – Львів, 2011. – С. 155–162.

⁹ Національний класифікатор України, <http://www.dk003.com/?code=2444.2&list=2444.2>

майбутнього педагога, вчителя, викладача. Отримати диплом педагога можна, закінчивши дворічний курс магістра в Інституті педагогіки у Вроцлавському університеті, через систему заочного навчання та інших курсів.

Отже, у процесі формування професійної компетенції та особистості філолога на етапі підготовки у вищій школі потрібно посилити розвиток таких якостей та здібностей, які потрібні майбутньому фахівцеві для просування у своїй професії до творчих соціально значущих цілей. Магістр-філолог повинен формувати свої професійні компетенції та розвиватися як особистість в умовах гнучкої системи навчання, яка здатна брати до уваги інтереси студента, його інтелектуальні та психофізичні можливості, розвиток самостійності й відповідальності за якість освіти, яку він здобуває.

Для викладача важливим є створення умов для формування та визначення рівня сформованості зазначених компетенцій. Тому вважаємо, що реалізація компетентнісного підходу повинна передбачати широке використання у навчальному процесі активних та інтерактивних форм проведення занять: діалоги та дискусії у режимі лекцій і семінарів, інтерактивні лекції, введення ділових та рольових ігор, групових дискусій, тренінгів тощо.

Summary

The Peculiarities of Preparing the Masters of Philology in Ukrainian, Polish and Russian Universities

The preparing of the Masters of Philology in Ukraine happens under the circumstances of rebuilding of the subject of education, improvement of programs, preparing of new courses and additional courses, that will correspond to the level of the graduate's qualification, facilitates the developing of basic professional competences. There is a necessity of preparing Masters of Arts of particular specialization according to educational and qualificational characteristics at the modern stage, taking to account requirements to the graduate and his place in the structure of economical branches.

The peculiarities of preparing the Masters of Philology are investigated due to competence-based education. The programs of the literature criticism and linguistic cycles are compared, which are taught to the Masters of Arts both at the philology in the universities of Ukraine, Russia and Poland. The professional competences of the Philology Masters are mentioned as well in the process of studying.